

Csizmazia Gábor:¹ A Trump-adminisztráció vámpolitikája

Vezetői összefoglaló

- Az amerikai vámpolitika a Donald Trump által 2016-ban megkezdett és Joe Biden által 2020-ban átvett protekcionista trend folytatása: a demokrata és a republikánus elnök kiindulási problémája azonos, ám míg az előbbi csupán kerülte az átfogó kereskedelmi megállapodásokat, az utóbbi konfrontatív állást vett fel.
- A trumpi vámok az amerikai ipari bázis helyreállítását és annak magasabb bérszínvonalát szolgáló gazdaságpolitika egyik pillérévé képezik. Washington e szempontok mentén alakítaná át a nemzetközi kereskedelmi rendszert.
- Az elnök eltökéltségét jelzi, hogy eddig szinte minden vámnál a nemzeti veszélyhelyzet vagy nemzetbiztonsági kockázat kezelésének forgatókönyvét követte, továbbá energia- és adópolitikai terveire hivatkozva inflációval, recesszióval és a tőzsdével érdemben nem számol.
- Az EU-val szembeni reciprotív vámok célja, hogy az európaiak változtassanak piaci szabályaikon: ez részben uniós, részben tagállami hatáskörben alkalmazott gyakorlatokra utal.
- A trumpi vámpolitikával járó költségek elsősorban politikai dimenzióban érződnek, otthon és külföldön egyaránt. Ebből a szempontból a vámok rövidtávon kontraproduktívak lehetnek.

Második elnöki ciklusában Donald Trump látványosan kezdte alkalmazni az amerikai vámokat. Miközben az erre vonatkozó elnöki jogkör lényege a célzott vámpolitika, a mármár nehezen követhető trumpi bejelentések széleskörű vámháborút sejtetnek. Ennek megfelelően az elemzés célja, hogy bemutassa a Trump-adminisztráció vámpolitikáját, vagyis azon nézeteket, amelyek az utóbbi időben eleve protekcionista hajlamú amerikai kereskedelempolitikát konfrontatív pályára vitték. Az elemzés nem a trumpi vámok nemzetközi gazdasági és politikai következményeit hivatott ismertetni (azok ugyanis beláthatatlanok), hanem felvázolja a védő- és büntetővámok kiváltó okait, céljait és típusait, kiváltképp Európa irányába.

Bevezető

Donald Trump 2025. április 2-án bejelentette az ún. reciprotív vámokat, melyeket az Egyesült Államok a világ szinte minden országa ellen alkalmaz. A legalább 10%-os (az EU esetében 20%-os) vámok háttérben meghúzódó republikánus panaszok jelentős része összhangban áll a korábbi demokrata kormányzatok véleményével, a trumpi retorika és gyakorlat tükrében pedig nem okozhattak nagy meglepetést.

Mégis, a célzott vámokat kiegészítő széleskörű vámok három napon belül való élesítése² olyan eszkalációs lépést jelent, ami a nemzetközi kereskedelmi rendszer mielőbbi átstrukturálását célozza. Ennek tükrében érdemes megvizsgálni, hogy a Trump-adminisztráció miért és hogyan nyúl az amerikai gazdasági hatalom e kétélű fegyvereihez, valamint milyen kalkulációk állnak eltökéltsége mögött.

¹ Csizmazia Gábor (csizmazia.gabor@uni-nke.hu) a John Lukacs Intézet Amerika Kutatási Programjának vezetője.

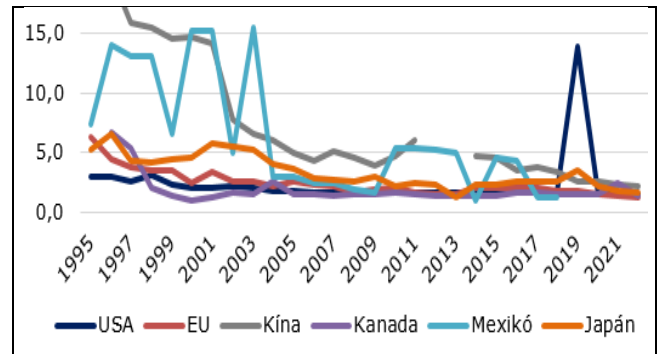
² [Regulating Imports with a Reciprocal Tariff to Rectify Trade Practices that Contribute to Large and Persistent Annual United States Goods Trade Deficits](#). *The White House*, 2025.04.02. [online, 2025.04.03.]

1. A nemzetközi rend szabályai és dinamikája

1.1 Liberális helyett szabály-alapú rend

A Trump-adminisztráció megkezdte a politikai és kereskedelmi intézményekből álló „liberális nemzetközi rend” rombolását. Washington láthatóan a saját rendszere ellen fordul, ám ez csak részgazság: a „liberális” helyett találébb a „szabályalapú” rend kifejezés, amerikai olvasatban pedig e rend nem azért omladozik, mert rossz értékekre (demokráciára és szabad versenyes kereskedelemre) épült volna, hanem mert az értékeket érvényesítő szabályokat sokan megszegték, megkerülték, vagy kihasználták.

Kis képzavarral élve: ma a „washingtoni konszenzus” az, hogy az Egyesült Államok évtizedekig alacsony vámokat alkalmazott (1. ábra), a kereskedelmi partnerek elmaradását pedig Donald Trump kész szankcionálni. Jamieson Greer, a Trump-adminisztráció kereskedelmi főképviselője szerint Washingtonnak szakítania kell azzal az alapértelmezett kereskedelmi liberalizációval, melynek mások általi követését csak remélni lehetett. Hasonlóképp, Katherine Tai, a Biden-adminisztráció kereskedelmi főtárgyalója is korábban arról írt, hogy az elmélettel szemben a kereskedelmi liberalizáció különvált a demokratikus elszámoltathatóságtól.⁴ Az amerikai kritika a szabályok betartatásáért felelős nemzetközi szervezetekre is vonatkozik: a Világkereskedelmi Szervezet (WTO) - nem tudta kikényszeríteni az amerikai szempontból kedvező ítéleteket, vagy megkísérelte korlátozni az Egyesült Államok jogát az amerikai kereskedelmi törvények meghozatalára.⁵

1. ábra: Alkalmazott vámok (%)
(minden termék súlyozva, 1995-2021)³

Washington az átfogó és nyitott végű kereskedelmi liberalizáció helyébe egy pragmatikus, konkrét amerikai szektorok versenyképességét elősegítő kereskedelmi rendszert szeretne helyezni,⁶ amelyben a szabályok érvényesíthetők. Mi több, ez számára nemcsak kereskedelmi kérdés: az elmúlt évtizedekben egyrészt garantálta a kereskedelmi partnerek és útvonalak biztonságát, másrészt piaca és valutája révén lehetővé tette termék-exportjuk és pénzügyi tartalékaik gyarapítását. Bár e katonai és pénzügyi hegemonia előnyökkel is jár, költségvetési szempontból fenntarthatatlan. Megoldásként Scott Bessent pénzügyminiszter is kereskedelmi újra-egyensúlyozást sürget: osztályozni kell a partnereket biztonsági teherviselésük és kereskedelmi gyakorlataik szerint, és vámokkal kell kiegyenlíteni a feltételeket.⁷

1.2. Kiegyensúlyozatlan dinamikák

Washington azért sürgeti az átstrukturálást, mert a kereskedelmi liberalizáció ráerősített az amerikai ipari termelés leépítésére, valamint egyes iparágak globális termelési láncoktól való függésére. A kiélezett geopolitikai verseny időszakába lépve az Egyesült Államok arra törekszik, hogy a jövőbeli katonai és gazdasági kihívások megválaszolásához szükséges képességeit a saját térségében fejlessze, vagyis helyreállítsa hazai ipari bázisát és annak ellenállóságát – Greer szavaival „újra termelők országává” váljon.⁸ J.D. Vance

³ World Bank: [Tariff Rate, applied, weighted man, all products \(%\) – United States, European Union, Canada, China, Mexico](#). World Bank Group, 2025.03.31. [online, 2025.03.27.]

⁴ TAI, Katherine: [Trade must transform its role in the social contract](#). Financial Times, 2024.05.28. [online, 2025.03.27.]

⁵ Már Barack Obama is akadályozta a WTO Fellebbviteli Testületének feltöltését (megvonva támogatását 2011-ben az amerikai, 2014-ben a kenyai és 2016-ban a dél-koreai jelölttől). HART, Nina M. – MURRILL, Brandon J.: [The World Trade Organization's \(WTO's\) Appellate Body: Key Disputes and Controversies](#). Congressional Research Service, 2021.07.22. [online, 2025.03.27.] p.2.

⁶ United States Senate Committee on Finance: [Hearing to Consider the Nomination of Jamieson Greer, of Maryland, to be United States Trade Representative, with the rank of Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary](#). United States Senate Committee on Finance. 2025.02.06. [online, 2025.03.27.] 00:57:00-00:59:10 perc

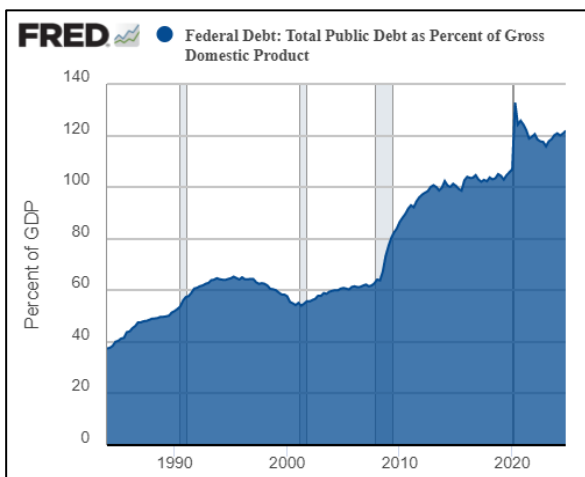
⁷ BESSENT, Scott: [Remarks at the Economic Club of New York](#). U.S. Department of the Treasury, 2025.03.06. [online, 2025.03.27.]

⁸ GREER, Jamieson: [Opening Statement – Jamieson L. Greer Nominee for United States Trade Representative](#). United States Senate Committee on Finance. 2025.02.06. [online, 2025.03.27.] pp.1-2.

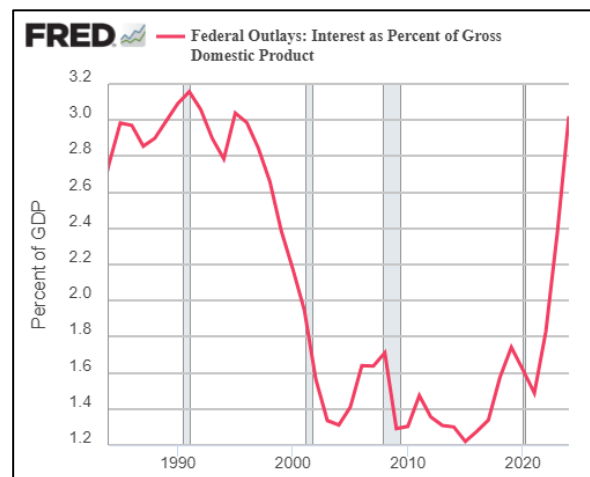
alelnök is a „gyártási visszatérést” sürgeti: szerinte a politikai és gazdasági döntéshozók eddig abban a tévhitben éltek, hogy a nemzetközi termelési láncokban az amerikai gazdaság helye a magasabb sávban biztosított marad. Valójában a globális periféria nemcsak az összeszerelés, hanem a tervezés terén is beérte az amerikai centrumot, amit részben a hálózat-hatás tett lehetővé (vagyis az, hogy a transznacionális vállalatok együttműködnek és osztoznak bizonyos eljárásokon, szellemi termékeken, sőt kritikus munkaerőn). Az Egyesült Államok gazdasága így két irányból is nyomás alá került, e csapdahelyzetből pedig úgy tud kilépni, ha átalakítja kereskedelem- és bevándorlás-politikáját.⁹

Bár a szabad-kereskedelem bírálatait Donald Trump kezdte, a demokraták is átvették a gyakran protekcionista gondolkodást. Míg 2016-ban Hillary Clinton a globalizáció veszteseit a „siralmas” jelzővel illette amiért a populista „America First” szlogenhez menekültek, végül ő is kihátrált a Barack Obama által előkészített Csendes-óceáni Szabadkereskedelmi Megállapodás mögül, Joe Biden pedig 2020-tól „középosztályra hangolt külpolitikát” vezetett be. A Biden-adminisztráció meg sem próbált átfogó szabadkereskedelmi megállapodásokat kötni, hanem a munkavállalók jogait és a környezetvédelmi kérdéseket igyekezett előtérbe helyezni. Ironikus módon az utolsó, Kongresszus által is ratifikált szabadkereskedelmi megállapodást Donald Trump hozta tető alá az Észak-amerikai Szabadkereskedelmi Megállapodás (NAFTA) újratárgyalásával (USMCA), melynek új, főleg munkavállalói érdekeket és vitarendezési mechanizmusokat biztosító elemeit a demokraták is dicsérték. Sőt, Biden elnök „iparstratégiát” is hirdetett, melynek jegyében embargókat, vámokat és nem vám jellegű intézkedéseket szorgalmazott: ezek közül a legismertebb a 2022-es inflációcsökkentésről szóló törvény (Inflation Reduction Act), amely többek között szövetségi támogatásban részesítette az észak-amerikai gyártmányú elektromos gépjárművek vásárlását, ami egyesek szerint a vonatkozó WTO-szabályok áthágása volt.¹⁰ Érdekesség, hogy ez utóbbi törvényt egyetlen republikánus sem szavazta meg, bár nem a benne foglalt „Buy American” protekcionista alapelv, hanem a zöld átállást és adóhatósági kompetencia-növelést célzó kiadások miatt.

A Trump-adminisztráció újítása, hogy középpontba helyez egy másik kiegyensúlyozatlan dinamikát: az államháztartási hiány alakulását. Az államadósság mértéke 2013-ban átlépte a GDP 100%-át (2. ábra), 2024-ben pedig az amerikai kamattörlesztés több volt (882 mrd USD), mint a védelmi büdzsé (874 mrd USD).¹¹ A kamattörlesztés GDP-arányos mértéke (3. ábra) egyre nagyobb teher a költségvetésnek.

2. ábra: Az amerikai államadósság mértéke (GDP-arányosan, 1984-2024. között)¹²

3. ábra: Az amerikai adósságtörlesztés mértéke (GDP-arányosan, 1984-2024. között)¹³

⁹ Vance alelnök tévhitnek tartja az olcsó munkaerő áldásos hatását is, mert bár ez növelte a költséghatékonyságot, összességében csökkentette a vállalatok késztségét a technológiai innovációra. VANCE, J.D.: [Remarks by the Vice President at the American Dynamism Summit](#). *The American Presidency Project*, 2025.03.18. [online, 2025.03.27.]

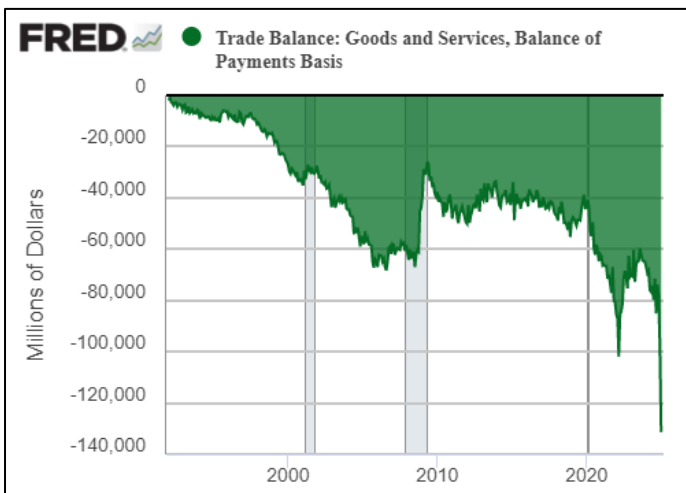
¹⁰ BURNS, Tobias: [How Trump and Biden killed the free-trade consensus](#). *The Hill*, 2023.09.25. [online, 2025.03.27.]

¹¹ HERNANDEZ, Fredrick: [Why the National Debt Matters for National Security](#). *Bipartisan Policy Center*, 2024.11.14. [online, 2025.03.27.]

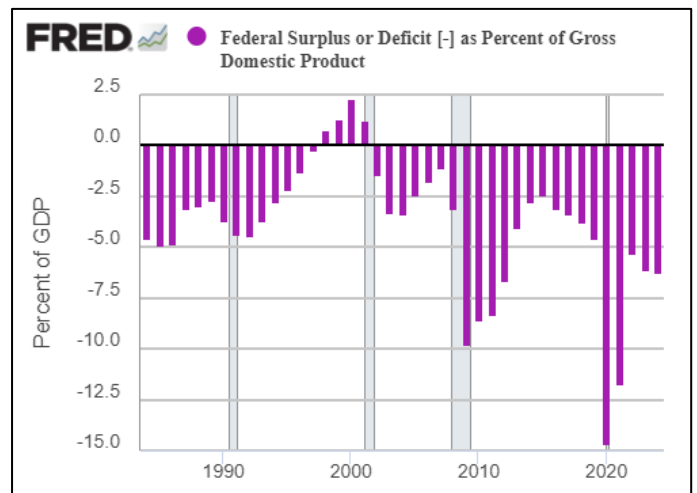
¹² Federal Reserve Bank of St. Louis: [Federal Debt: Total Public Debt as Percent of Gross Domestic Product](#). *Federal Reserve Bank of St. Louis*, 2025.03.04. [online, 2025.03.30.]

¹³ Federal Reserve Bank of St. Louis: [Federal Outlays: Interest as Percent of Gross Domestic Product](#). *Federal Reserve Bank of St. Louis*, 2025.03.27. [online, 2025.03.30.]

Természetesen a kereskedelempolitika önmagában nem oldhatja meg az adósságteher problémáját. Az Egyesült Államok évtizedek óta külkereskedelmi deficittel rendelkezik (4. ábra), importja ma közel 131 milliárd USD mértékben haladja meg exportját, ami a kiegyensúlyozatlan áruforgalomnak köszönhető (a szolgáltatások terén amerikai többletről lehet beszélni). A probléma lényege, hogy az Egyesült Államok többet fogyaszt, mint amennyit termel: ez nemcsak a lakosságra, hanem a szövetségi kormányzatra is igaz, amelynek költségvetése az elmúlt negyven évben szinte végig hiányt mutatott (5. ábra). Tulajdonképpen a külkereskedelmi deficit inkább egy tágabb túlköltekezési probléma tünete.¹⁴ A tartós megoldást egyrészt a szövetségi kormányzat költséghatékonyságának fokozása, másrészt a produktivitás fokozása jelentené. A Trump-adminisztráció abból indul ki, hogy ha leépíti a kormányzatot (részben a vitatható módszereket és eredményességet felmutató Elon Musk tevékenységével) és lazít a szabályozásokon (különösen az energiatermelés fokozása révén), akkor mindkét célhoz közelebb juthat. Emellett a republikánus gazdaságpolitika része a személyi jövedelemadó csökkentése (a 2017-ben elfogadott trumpi adócsökkentés meghosszabbítása) is, amit ellensúlyozhatnak a vámok és illetékek.

4. ábra: Az amerikai külkereskedelmi mérleg (árúk és szolgáltatások, millió USD, 1992-2024. között)¹⁵

5. ábra: Az amerikai költségvetési többlet és hiány (GDP-arányosan, 1984-2024. között)¹⁶

Trump elnök gyakran említi a vámokból származó bevételek jelentőségét, bár ez egyrészt vitatható, másrészt a republikánus vámpolitikának nem ez a lényege. Az „America First kereskedelempolitikáról” szóló elnöki rendelet ugyan megemlíti a vámok beszedésének vizsgálatát, ám inkább más országok kereskedelmi visszaéléseinek (vámok, nem vám jellegű korlátozások, valuta-manipulációk) és a kapcsolódó nemzetbiztonsági kérdéseknek (stratégiai szektorok, export-kontroll, illetve kábítószer-csempészet) vizsgálatát hangsúlyozta.¹⁷ Más szóval a vámok elsősorban korrekciós eszközökként szolgálnak, melyet az amerikai kemény hatalom részét képezhetnek olyan ügyekben is, amelyeknek semmi közük a kereskedelemhez: Donald Trump büntetővámokkal fenyegette (és sújtotta) Kanadát és Mexikót amiért szerinte nem tettek eleget a kábítószer- és embercsempészet elleni fellépés érdekében, továbbá felvetette a másodlagos olajvám lehetőségét Oroszországgal szemben, amiért Moszkva láthatóan nem segíti elő Washington és Kijev orosz-ukrán fegyverszünetre irányuló erőfeszítéseit.

¹⁴ KAMIN, Stepehn B. – COLTON, William: [Trade deficits are a distraction – focus instead on the debt](#). *The Hill*, 2025.02.05. [online, 2025.03.30.]

¹⁵ Federal Reserve Bank of St. Louis: [Trade Balance: Goods and Services, Balance of Payments Basis](#). *Federal Reserve Bank of St. Louis*, 2025.03.06. [online, 2025.03.30.]

¹⁶ Federal Reserve Bank of St. Louis: [Federal Surplus or Deficit as Percent of Gross Domestic Product](#). *Federal Reserve Bank of St. Louis*, 2025.03.27. [online, 2025.03.30.]

¹⁷ [America First Trade Policy](#). *The White House*, 2025.01.20. [online, 2025.03.27.]

2. A vámok mint kétélű fegyverek

2.1. A trumpi vámok típusai: célok és eszközök

Az Egyesült Államok alkotmánya szerint „a Kongresszus hatáskörrel bír adók, vámok, illetékek és járulékok kivetésére, valamint behajtására”, míg „az elnöknek joga van a Szenátus tanácsa és hozzájárulása alapján nemzetközi szerződések kötésére,”¹⁸ vagyis a kereskedelmi megállapodások kötésében mindkét hatalmi ág részt vesz. Az 1930-as évektől a törvényhozás fokozatosan átengedte a vámpolitikai kezdeményezés jogát, hogy az elnök proklamációk révén egymaga csökkenthesse a vámokat, illetve hogy könnyebben köthessen nemcsak vámokról szóló szabadkereskedelmi megállapodásokat.¹⁹

Idővel a Kongresszusban olyan törvények is születtek, amelyek lehetővé tették, hogy a Fehér Ház bizonyos körülmények között növelje a vámokat. Mindennek megfelelően az elnök és kormánya az alábbi főbb törvényi felhatalmazásokkal rendelkezik a vámok növelésére:²⁰

- az 1930-as vámtörvény (338. paragrafus) lehetővé teszi az elnök számára, hogy vámokat vessen ki olyan országokkal szemben, amelyek harmadik országokhoz képest diszkriminatív terhekkel, szabályokkal, vagy korlátozásokkal sújtják az amerikai árukat. Erről az elnök egymaga dönthet, a vám mértéke pedig nem haladhatja meg a szóban forgó áru(k) értékének 50%-át;
- az 1962-es kereskedelem-bővítésről szóló törvény (232. paragrafus) lehetővé teszi az elnök számára, hogy a nemzetbiztonságot fenyegető áruk importját azok mennyisége okán külön vámmal terhelje. Ennek eldöntésében az elnök a kereskedelmi miniszter jelentésére támaszkodik, a vám mértéke és időtartamában pedig nincs korlátozva;
- az 1974-es kereskedelmi törvény (122. paragrafus) lehetővé teszi az elnök számára, hogy az amerikai fizetési mérlegben fellépő nagymértékű és súlyos deficit esetén vámokat vagy import-kvótákat vezessen be. Az elnök ennek megalapozottságáról egymaga dönthet, a vám mértéke pedig nem haladhatja meg a 15%-ot és csak 150 napig marad érvényben;
- az 1974-es kereskedelmi törvény (201. paragrafus) lehetővé teszi az elnök számára, hogy amennyiben külföldi termékek nagy mennyiségű importja hazai iparág(ak)at fenyeget vagy sért, úgy vámokat vagy egyéb intézkedéseket vezessen be. Az elnök ilyenkor az Egyesült Államok Nemzetközi Kereskedelmi Bizottságának (ITC) jelentésére támaszkodik, a szóban forgó áru(k) vámját pedig legfeljebb 50%-ra növelheti, sőt az utóbbi mértékét egy év elteltével fokozatosan csökkentenie kell és legfeljebb négy évig maradhat érvényben (kivéve, ha az ITC mást javasol);
- az 1974-es kereskedelmi törvény (301. paragrafus) lehetővé teszi az Egyesült Államok kereskedelmi főképviseelője számára, hogy vámokkal sújtsa azon országok áruit, amelyek megsértették az Egyesült Államokkal kötött kereskedelmi megállapodásokat, vagy megalapozatlan, túlzó, illetve diszkriminatív terhet róttak az amerikai áruk importjára. A főképviseelő bármekkora vám kivetéséről dönthet az elnök iránymutatásával összhangban, a vám pedig legfeljebb négy évig marad érvényben (kivéve, ha az érintett hazai iparági szereplők hosszabbítást kérnek);
- az 1977-es nemzetközi veszélyhelyzeti gazdasági hatalomról szóló törvény (IEEPA) lehetővé teszi az elnök számára, hogy amennyiben a nemzeti veszélyhelyzetről szóló törvény alapján nemzeti veszélyhelyzetet hirdetett ki, úgy import-szabályozást és tilalmat alkalmazzon. A nemzeti veszélyhelyzetről az elnök egymaga dönthet, időbeni hatálya egy év után automatikusan megszűnik (jóllehet az elnök bármikor egymaga megújíthatja).

¹⁸ Amerikai Egyesült Államok alkotmánya, I. cikk 8. paragrafus (1. bekezdés) és II. cikk 2. paragrafus (2. bekezdés)
¹⁹ CASEY, Christopher A.: [U.S. Tariff Policy: Overview](#). *Congressional Research Service*, 2025.01.31. [online, 2025.03.30.]

²⁰ ZIRPOLI, Christopher T.: [Congressional and Presidential Authority to Impose Import Tariffs](#). *Congressional Research Service*, 2025.02.27. [online, 2025.03.30.], pp.8-19.

A kongresszusi felhatalmazások tehát tematikai, vámérték és időtartam szempontjából eltérőek, de mindegyik a végrehajtó hatalomra bízta, hogy az amerikai piacra jutás lehetőségének korlátozását kényesítő eszközként alkalmazza. Az alábbi táblázat áttekintést ad az amerikai elnök főbb vámkivetési felhatalmazásáról a trumpi vámok konkrét példáival szemléltetve.

Vámtípus	Cél	Trumpi példa
338. paragrafus	amerikai árukkal szembeni diszkrimináció büntetése	-
232. paragrafus	nemzetbiztonsági fenyegetés kezelése	<ul style="list-style-type: none"> • acél- és alumíniumvám (25% és 10%) (2018), és annak megújítása (25% és 25%) (2025) • gépjárművek, autóalkatrészek vámjá (25%) (2025)
122. paragrafus	fizetési mérleg javítása	-
201. paragrafus	hazai iparág(ak) védelme	<ul style="list-style-type: none"> • kínai napelemek vámjá (30% és 15%) (2018)
301. paragrafus	kereskedelmi megállapodások megsértésének büntetése	<ul style="list-style-type: none"> • kínai mosógépek büntetővámja (50% és 40%) (2018)
IEEPA	nemzeti veszélyhelyzet (fentanyl-csempészet) kezelése	<ul style="list-style-type: none"> • kínai, kanadai és mexikói áruk büntetővámja (10%) (2025); • venezuelai olajt vásárló országok áruinak büntetővámja (25%) (2025) • reciprotív vámok minden országra (10%) (2025)

Donald Trump eddig elsősorban biztonsági megfontolásokból, vagyis nemzetbiztonsági (232. paragrafus) és nemzeti veszélyhelyzeti (IEEPA) jogosultságára hivatkozva élt (vagy fenyegetett) vámokkal, melyeket nem egyszer univerzálisan, vagyis konkrét termékcsoportokra való szűkítés nélkül kívánt alkalmazni. Az elnök láthatóan a „biztonságiasítás” módszeréhez nyúlt, melynek során (1) azonosít egy egzisztenciális fenyegetést, (2) ennek megfelelő kommunikációt folytat és veszélyhelyzetet hirdet, majd (3) ez utóbbira hivatkozva rendkívüli intézkedéseket vezet be. Beszédese, hogy Donald Trump volt az első amerikai elnök, aki az 1977-es IEEPA-t alkalmazta (Kínával, Kanadával és Mexikóval szemben), ahogy 2025. április 2-án a reciprotív vámok kihirdetése is a nemzeti veszélyhelyzetre hivatkozva történt.

2.2. A reciprotív vámok: durva eszközök durva visszaélések ellen

Az amerikai kereskedelempolitikában számos szereplő érintett a kongresszustól kezdve az elnökön át a kereskedelmi és pénzügyminiszterekig (sőt a külügy-, belbiztonsági és munkaügyi miniszterekig) bezárólag, de a legfontosabb közülük az Egyesült Államok kereskedelmi főképviseelője. A nagykövetségi rangú tisztviselő az egyes kormányzati szereplők között helyezkedik el, feladata pedig az amerikai kereskedelempolitika fejlesztése, koordinálása és végrehajtása.

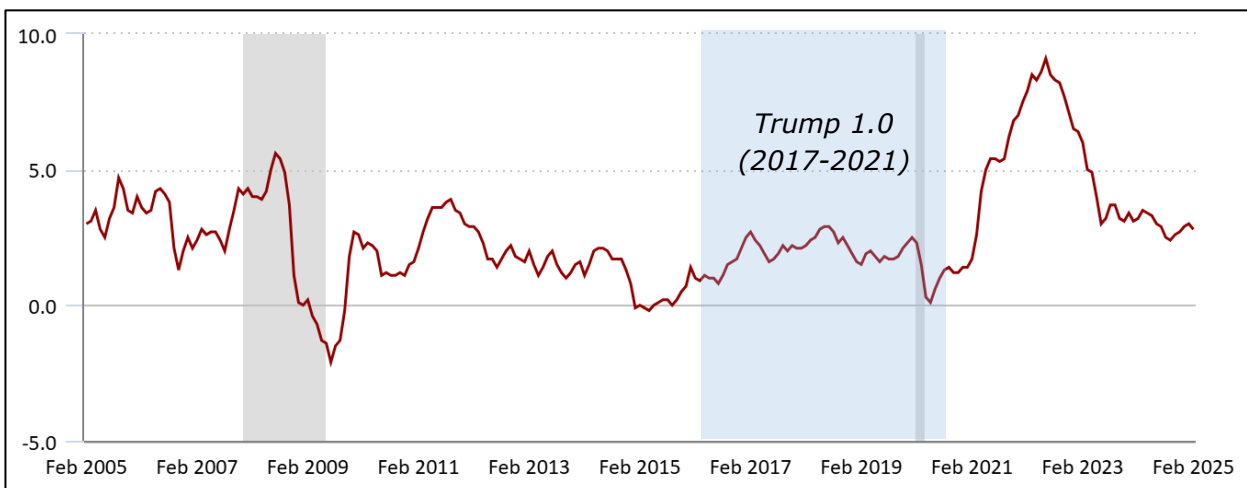
A fentebb említett (201., 301. és 232. paragrafusok szerinti) korlátozások ügyében folytatott vizsgálatokért a kereskedelmi főképviseelő felel, akinek hivatala minden évben jelentést készít az amerikai kereskedelem alakulásáról, melyet kiegészít egy külföldi kereskedelmi akadályokról szóló becslés (NTE). Az utóbbiakra nincs átfogó definíció, viszont az NTE azonosít olyan tényezőket (kormányzati jogszabályokat és gyakorlatokat), amelyek torzítják a szabad versenyt és sértik az amerikai áruk és szolgáltatások értékesítését, illetve az amerikai befektetések és e-kereskedelem érvényesülését az adott ország piacán. Fontos hangsúlyozni, hogy az NTE-jelentésben becslésekről van szó: a dokumentum mindössze kísérletet tesz arra, hogy számszerűsítse a kereskedelem-torzító tényezők felszámolásának potenciális hatását egyes amerikai exportcikkre értékesítésére. Ennek egyik oka az információhiány, hiszen rendkívül nehéz a szóban forgó praktikák és piaci körülmények teljes feltérképezése.

Mindazonáltal nem pusztán egy trumpi retorikai/statisztikai torzításról van szó: az NTE-jelentés egy olyan összkormányzati (kereskedelmi minisztériumot, agrárminisztériumot, ügynökségeket és nagykövetségeket bevonó) munka eredménye, amelynek felhívása már az előző év szeptemberében megtörtént. Más szóval a benne foglalt tartalom a Biden-Trump kormányváltáson átívelő észrevételek összessége.²¹ Donald Trump elsősorban erre a dokumentumra hivatkozott, amikor bejelentette a reciprotív vámokat, amelyek jól tükrözik Scott Bessent leírását azon amerikai intézkedésekről, amelyek kiegyenlítik a feltételeket, hogy ezáltal „a nemzetközi kereskedelmi rendszer a találékonytságot, a biztonságot, a jogállamiságot, és a stabilitást kezdje jutalmazni, nem pedig a bérek elnyomását, a valuta-manipulációt, a szellemi tulajdon ellopását, a nem vám jellegű korlátozásokat, valamint a drákói szabályozásokat.”²²

2.3. Gazdasági kérdések és politikai dilemmák

Trump elnök vámpolitikája nemcsak az Egyesült Államok kereskedelmi partnereit aggasztja. A külkereskedelmi kapcsolat hazai gazdaságra gyakorolt hatása az amerikai közéletben is kiemelt téma, ami az amerikai szövetségi kormányt alapvetően két dilemma elé állítja: Egyrészt milyen gazdasági következményekkel járhat Trump elnök vámpolitikája? Másrészt milyen politikai következményekkel számolhat a republikánus kormányzat emiatt?

Az első kérdésre még senki sem tudja választ, míg a szakértők által felvetett problémákat a Trump-adminisztráció irrelevánsnak minősíti. Az egyik ilyen feltételezett hatás az infláció erősödése: piaci várakozások szerint a vámok miatt visszaeső behozatal eredményeképp alacsony kínálat kerül szembe a magas kereslettel – amerikai megfogalmazásban „túl sok pénz kerget túl kevés árut.” A kérdése azért kényes, mert részben ez „bukttatta meg” a Biden-adminisztrációt, melynek során negyven éves rekordot döntött az infláció. Ugyanakkor Scott Bessent tagadja, hogy a vámoknak bármilyen komoly inflációs hatása lenne: a fogyasztói árindex az első Trump-elnökség alatt sem mutatott rendkívüli emelkedést (6. ábra), a Pekinggel szembeni vámháború dacára. Sőt, Jamieson Greer kereskedelmi főképviselő szerint Joe Biden elnöksége alatt sem az amerikai-kínai kereskedelmi kapcsolat miatt ugrott meg az infláció, hanem mert a COVID-járvány után a demokrata kormányzat (is) fokozott költségekbe hajtotta magát.²³

6. ábra: Az amerikai fogyasztói árindex
(%, 12-hónapos változás; minden termék, 2005-2025. között)²⁴

²¹ Mi több, a 2025-ös jelentés helyenként 2023-as adatokra épül. [2025 National Trade Estimate Report on Foreign Trade Barriers](#). Executive Office of the President of the United States. 2025.03.31. [online, 2025.03.27.] pp.1-4.

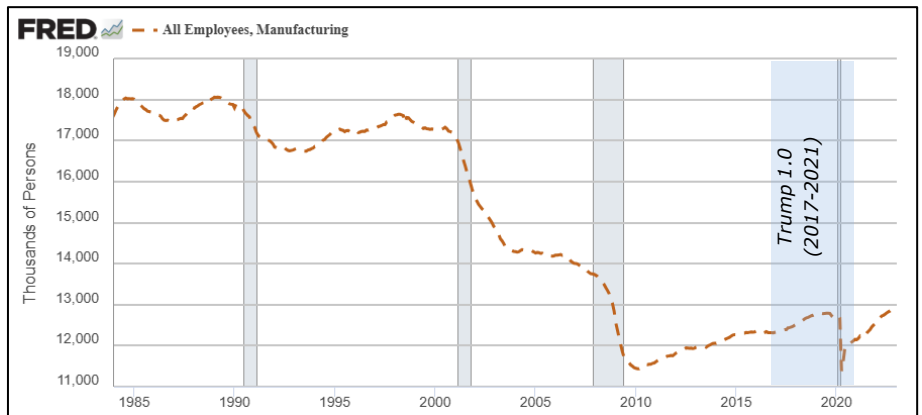
²² BESENT, Scott: [Remarks at the Economic Club of New York](#). U.S. Department of the Treasury, 2025.03.06. [online, 2025.03.27.]

²³ United States Senate Committee on Finance: [Hearing to Consider the Nomination of Jamieson Greer, of Maryland, to be United States Trade Representative, with the rank of Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary](#). United States Senate Committee on Finance. 2025.02.06. [online, 2025.03.27.] 02:51:20-02:51:55 perc

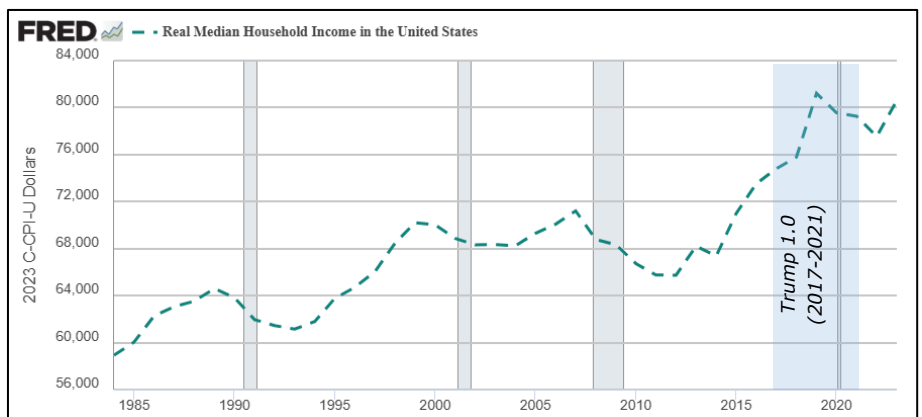
²⁴ U.S. Bureau of Labor Statistics: [12-month percentage change, Consumer Price Index, selected categories](#). U.S. Bureau of Labor Statistics, 2025.02. [online, 2025.04.01.]

A vámok okán várható áremelkedés egy részét a Trump-adminisztráció sem vitatja, viszont úgy számol, hogy gazdaságpolitikája ellensúlyozza azt. A probléma lényege, hogy a vámokból eredő költségeket nem a külföldi termelők, hanem a hazai fogyasztók fizetik meg – amerikai megfogalmazásban „a vámok valójában amerikaiakra hárított adók.” A republikánusok számára ez is kényes ügy, tekintve hogy ők az adócsökkentés legfőbb szószólói. Ugyanakkor a Trump-adminisztráció több tagja egyrészt úgy véli, hogy a Kongresszusban tervezett adócsökkentés (a 2025 végén lejáró 2017-es trumpi adócsökkentés állandósítása) révén több pénz marad az amerikaiak zsebében.

Másrészt republikánus körökben komoly várakozás övezi a trumpi energiapolitikát, ami a lazább környezetvédelmi és kitermelési szabályokat biztosít az olaj- és gázipari vállalatoknak: Donald Trump „Drill Baby, Drill” mottóval fémjelzett kezdeményezésének célja az energiadominancia, vagyis a foszszilis erőforrások (olaj és palagáz) hazai és nemzetközi értékesítése, ami a bevételek növelése mellett az energiaárak csökkentését hivatott szolgálni. J.D. Vance alelnök, Scott Bessent pénzügyminiszter és Jamieson Greer kereskedelmi főképviselő nyilatkozatai alapján Donald Trump az olcsó energia, a lazább jogszabályi környezet, valamint az adócsökkentés (főleg a társasági adócsökkentés) révén kíván olyan újra-iparosítást elérni, amelyben nő a gyáripari foglalkoztatottság és a bővül a háztartások jövedelme. Az utóbbi két indikátor első Trump-ciklusban mért értékei (7. és 8. ábra) kedvezőek voltak, bár a háztartások reál medián jövedelmek a COVID-járvány előtt is törést szenvedtek.

7. ábra: Amerikai gyáripari foglalkoztatottak száma (ezer fő, 1984-2023. között)²⁵

8. ábra: Amerikai háztartások reál medián jövedelme (USD, 2023-as láncolt fogyasztói árindex szerint, 1984-2023. között)²⁶

A vámok legaggasztóbb következménye lehet egy gazdasági recesszió az Egyesült Államokban (is). A Trump-adminisztráció ez ügyben is bizakodó, bár az aggályokat korántsem igyekszik eloszlatni: egyrészt míg Howard Lutnick kereskedelmi miniszter kizárta a recesszió lehetőségét, az elnök az erről szóló újságírói kérdésre már nem adott ennyire határozott választ. Másrészt a vámokra érkező tőzsdei reakciók (esések) is negatív várakozásokat mutattak, ami nemcsak az amerikai cégekre, hanem a magánszemélyek befektetéseire és megtakarításaira is hatással lehet. A Wall Street visszhangjai a pénzvilágból érkező Scott Bessentet sem nyugtalanították, mivel szerinte a kormányt hosszabb távú megfontolások vezérik: elsősorban a túlköltekezés és adósság problémája érdekli, a tőzsdei részvények árfolyama helyett pedig a 10-éves államkötvények hozamával van elfoglalva. Ebben a meglátásban a tőzsdei kilengések, sőt egyes kereskedelmi partnerek áruinak forgalma sem számottevő kérdés, ahogy az elnök is csak egy „átmeneti

²⁵ Federal Reserve Bank of St. Louis: [All Employees, Manufacturing](#). Federal Reserve Bank of St. Louis, 2025.03.07. [online, 2025.04.01.]

²⁶ Federal Reserve Bank of St. Louis: [Real Median Household Income in the United States](#). Federal Reserve Bank of St. Louis, 2024.09.11. [online, 2025.04.01.]

John Lukacs

Világrend Elemzések

2025/2

időszakról” beszél.²⁷ Sőt, a Trump-adminisztráció döntéshozói szerint a történelmi tapasztalat tükrében a vámok inkább a kereskedelmi többlettel rendelkező partnereknek fájnak. Az amerikai kormány elszánta magát egy hosszú játszámra, ami megváltoztatja a nemzetközi kereskedelmi rendet.

A másik kérdés, hogy mindez milyen politikai következményeket hoz a második Trump-elnökségnek, ugyanis függetlenül attól, hogy az Egyesült Államok gazdasági mutatói indokolják az inflációt/recessziót vagy sem, a lakossági várakozások lényegében a politikai közhangulatot tükrözik. Donald Trump megítélése önmagában is furcsa jelenség, ugyanis támogatottsága nagyban eltér elődjeihez képest: egyfelől az elnök elfogadottsága már az első ciklus alatt sem közelítette meg azt az 55-65% közötti sávot, amit a hivatali idejük elején számos más elnök élvezett, sőt az ő általános elfogadottság-elutasítottság mérlege már az első ciklus alatt is negatív volt, amin a második választási győzelme sem változtatott. Másfelől ebben az alapvetően kedvezőtlen keretrendszerben maradván Donald Trump népszerűsége „rekordot döntött” a 2024-es választás napján, illetve az azt követő négy hónapban.

A vámokhoz kapcsolódó negatív várakozások törést hoztak Donald Trump megítélésében. Miközben az amerikai elnök a választók többségének támogatását élvezte az olyan kényes kérdésben, mint az illegális bevándorlás és határvédelem, addig a személyébe vetett bizalom éppen abban az ügyben kezdett gyengülni, amiben elvileg a legjobbnak kellene lennie: a gazdaság kezelésében. A CBS News és a YouGov 2025. márciusi (közel 2600 felnőtt körében végzett) közvélemény-kutatásában a megkérdezettek 53-47%-os arányban támogatták az elnök bevándorlás-politikáját, ám gazdaságpolitikája kapcsán ez az arány csak 48-52% volt, míg inflációs politikája esetében 44-56%. A felmérésben résztvevők 42%-a szerint a Trump-adminisztráció különböző (nemcsak vámpolitikai) kezdeményezései miatt anyagilag rosszabb helyzetbe kerülnek, míg januárban ugyanezt csak 28% mondta – ezzel szemben a jobb anyagi helyzetre számító amerikaiak aránya közel ugyanilyen mértékben megfordult (42%-ról 23%-ra esve). A legtöbben (38%) továbbra is Joe Bident okolja az inflációért, ugyanakkor Donald Trump is egyre inkább felelős (34%) érte. Ami a vámokat illeti, a válaszadók 55%-a véli úgy, hogy az elnök túl sokat foglalkozik a témával, miközben 64% szerint nem eleget az árak csökkentésével.²⁸

Mindennek rövid- és középtávon komoly politikai következményei lehetnek. Egyrészt Donald Trump támogatottságának visszaesése kihat a Republikánus Párt megítélésére is: republikánus képviselők számára egyre kockázatosabb vállalkozás nyílt fogadóórát tartani körzetükben, ugyanis néhány esetben a politikusok saját választóiktól heves bírálatban részesültek a trumpi kormányzati költségcsökkentő kezdeményezések gazdasági hatásai miatt. Bár a republikánusok pillanatnyilag a Fehér Ház mellett a Kongresszus mindkét házát a kezükben tartják, képviselőházi többségük ingatag: a 2024-es választásokon 222-213 fős többséget szereztek, ám e technikailag mindössze négyfős erőfölényük átmenetileg egyfősre olvadt,²⁹ így a 2026-os féldíós választások a Trump-agenda számára sorsdöntőek lehetnek. Nem véletlen, hogy Donald Trump nemrég visszavonta a képviselőházból kiemelt Elise Stefanik ENSZ-nagykövetségi jelölését, ahogy az is beszédes, hogy a gépjárművek és autóalkatrészek importjára kivetett 25%-os védővám bejelentését követően arra kérte a hazai gyártókat, hogy lehetőleg ne emeljék áraikon.

Közben a rendkívüli elnöki intézkedés-sorozat felveti annak kérdését, hogy az így kivetett vámok révén a Fehér Ház visszaél-e hatalmával.³⁰ A Kongresszusban egyre többen vannak, akik a veszélyhelyzetre hivatkozott vámokhoz alkotmányos, az átfogó vámokhoz pedig gazdasági aggályokat fűznek. Az elmúlt három hónapban számos törvényhozási kezdeményezés indult az amerikai kereskedelem- és vámpolitika átláthatóbbá és kiszámíthatóbbá tételére: demokrata képviselők „vám-visszaélés megelőzését célzó törvény”,³¹ demokrata szenátorok pedig „az amerikaiakat az importált árukra kivetett adó emeléstől megvédő

²⁷ BERKOWITZ, Ben: [Trump sees “period of transition” as recession fears rise](#). *Axios*, 2025.03.09. [online, 2025.04.02.]

²⁸ SALVANTO, Anthony et al.: [Americans want Trump’s focus more on prices, not tariffs; most approve of deportation efforts – CBS News poll](#). *CBS News*, 2025.03.31. [online, 2025.04.01.]

²⁹ Két képviselő (Mike Waltz nemzeti biztonsági főtanácsadó és Elise Stefanik ENSZ-nagykövet) meghívást kapott a kabinetbe, egy képviselő (Thomas Massie) pedig rendszeresen megtöri az amúgy is sérülékeny pártfegyelmet.

³⁰ HILLMAN, Jennifer: [Trump’s Use of Emergency Powers to Impose Tariffs Is an Abuse of Power](#). *Lawfare*, 2025.03.24. [online, 2025.03.31.]

³¹ [H.R.407 - Prevent Tariff Abuse Act](#). *United States Congress*, 2025.01.15. [online, 2025.04.01.]

törvény”³² alkotására tettek javaslatot már Donald Trump hivatalba lépése előtt – mindkét törvénytervezet megszüntetné az elnök IEEPA keretében gyakorolt vámkivetési jogát. Hasonlóképp, az elnök által „felszabadítás napjaként” említett reciprotív vámbejelentési dátumhoz közeledve néhány demokrata képviselő az 1930-as vámtörvény 338. paragrafusának eltörlését kezdeményezte,³³ de szorgalmazzák a „kongresszusi kereskedelmi hatásköréről szóló törvény”³⁴ elfogadását is, amely korlátozná az 1962-es kereskedelem-bővítésről szóló törvény 232. paragrafusa által biztosított elnöki mozgásteret a vámok kivetése kapcsán. Közben a republikánusok sem tétlenkedtek: néhány képviselő javaslatot tett egy „reciprotív vámokról szóló törvény”³⁵ megalkotására, de ennél nagyobb (részben demokrata) támogatást élvező kezdeményezés is született a külkereskedelmi feltételek általános kiegyenlítésére.³⁶

3. Európa és Trump vámjai

A kereskedelmi főképvisező 2025-ös NTE-jelentése megerősítette az Egyesült Államok és az Európai Unió közötti kereskedelem jelentőségét, ugyanakkor hangsúlyozta, hogy egyes európai akadályok évek óta és a különböző megoldási kísérletek (bilaterális konzultációk, WTO bizottsági és vitarendezési mechanizmusok) dacára fennállnak. Az alábbi táblázat³⁷ ismerteti az amerikai olvasat szerint európaiak által alkalmazott kereskedelem-torzító praktikák típusait és főbb konkrét példáit (a teljesség igénye nélkül).

	Kategória	Főbb észrevétel és konkrét példa
1.	Import-politika	<ul style="list-style-type: none"> • Vámok: Az EU megfelel a WTO-szabályok alapján elvárt 5%-os átlagos vámérték követelményének (vámjai főleg a halászati áruk, teher- és személygépjárművek, kérepek, valamint trágya- és műanyagok esetében magasak). Az élelmiszeripari áruk vámjának megállapítására az EU más (a termékek alapanyag-tartalmára épülő) mérést alkalmaz, amivel szükségtelen adminisztratív terhet ró az amerikai exportőrökre. <i>Példa:</i> az olasz vámhatóság a transzatlanti megállapodások és az Olasz Legfelsőbb Bíróság döntése ellenére következtlenül számolja a banán vámját. • Vámolás: az EU-ban a vámok adminisztrációját a tagállamok külön-külön és az uniós jogszabályokat eltérően értelmezve végzik, így az amerikai panaszokat minden tagállamban külön jogorvoslati fórumra kell vinni, de az Európai Unió Bírósága elé vitt ügyek megoldása is idő- és költségigényes. <i>Példa:</i> a tagállamok harmonizált IT-rendszer nélkül és eltérő adat-sablonokkal végzik a vámok adminisztrációját.
2.	Technikai akadályok	<ul style="list-style-type: none"> • Átláthatóság és értesítések: az EU jogalkotási folyamatának egyes szakaszai nem biztosítanak érdemi lehetőséget a külső szereplők véleményezésének. <i>Példa:</i> a vegyszerek osztályozásáról szóló uniós szabályok alapján külső véleményezésre csak belső konzultáció után kerül sor, illetve a Tanács, a Bizottság és a Parlament között zajló egyeztetésekben már erre sincs lehetőség. • Szabványok: az EU olyan kizárólagos szabványokat próbál bevezetni, melyek túllépnek a már létező nemzetközi szabványokon, vagy ignorálják a külső véleményezést. <i>Példa:</i> az Európai Szabványosítási Stratégia (2022) korlátozza a nem uniós érdek-gazdák harmonizált európai regionális szabványok fejlesztésébe való bevonását, ami az ICT technológiák terén vonja meg az addig biztosított amerikai részvételt.
3.	Egészségügyi és növényegészségügyi akadályok	<ul style="list-style-type: none"> • Indokolatlan követelmények: az EU olyan élelmiszer- és környezetbiztonsági elvárásokat támaszt a gazdákkal szemben, amelyek az emberek, állatok és növények védelmét a szükséges szintnél jobban, tudományos indok nélkül biztosítaná. <i>Példa:</i> a szabályok nem engedik az amerikai GMO agrárpiaci áruk értékesítését.

³² [S.151 - Protecting Americans from Tax Hikes on Imported Goods Act of 2025](#). *United States Congress*, 2025.01.17. [online, 2025.04.01.]

³³ [H.R.2464 - To repeal section 338 of the Tariff Act of 1930](#). *United States Congress*, 2025.03.27. [online, 2025.04.01.]

³⁴ [H.R.1903 - Congressional Trade Authority Act of 2025](#). *United States Congress*, 2025.03.06. [online, 2025.04.01.]

³⁵ [H.R.735 - United States Reciprocal Trade Act](#). *United States Congress*, 2025.01.24. [online, 2025.04.01.]

³⁶ [H.R.1548 - Leveling the Playing Field 2.0 Act](#). *United States Congress*, 2025.01.24. [online, 2025.04.01.]

³⁷ [2025 National Trade Estimate Report on Foreign Trade Barriers](#). *Executive Office of the President of the United States*. 2025.03.31. [online, 2025.03.27.] pp.129-162.

		<ul style="list-style-type: none"> • Tanúsítványi követelmények: az amerikai agrárpiaci termékekre vonatkozó egészségügyi tanúsítvány legalább 14-féle verzióját publikálta 2022 januárja óta, ami kiszámíthatatlanná teszi az európai piacot az amerikai exportőrök számára.
4.	Kormányzati beszerzések	<ul style="list-style-type: none"> • Uniós hézag: az EU a WTO kormányzati beszerzésekről szóló megállapodásának részese, a közbeszerzésekről szóló uniós irányelv pedig a közüzemi szektorban nyílt versenyt ír elő, ám ez utóbbi így sem tud teljes mértékben érvényesülni. <i>Példa:</i> a közüzemi szektorban a tagállami kormányoknak bizonyos körülmények között lehetőségük van elutasítani az 50%-nál kevesebb európai tartalmú ajánlatot. • Tagállami transzparencia-hiány: számos tagállam esetében a közbeszerzési rendszer nem átlátható és/vagy lehetővé teszi, hogy a közbeszerzési életciklus teljessége helyett a legolcsóbb ár szempontja érvényesüljön, továbbá bonyolítja a dokumentációs követelményeket és előnybe hozza a hazai ajánlattevőket. <i>Példa:</i> görög, horvát, litván, magyar, portugál, szlovák és szlovén közbeszerzés.
5.	Szellemi tulajdonjog védelme	<ul style="list-style-type: none"> • Földrajzi indikátorok: az EU olyan jogszabályokat és nemzetközi állásfoglalásokat fogad el, amelyek bizonyos közös elnevezésű termékek esetében az adott európai földrajzi térség eredetmegjelölését érvényesíti a külső „trademark” koncepcióval szemben. <i>Példa:</i> bizonyos sajtók és borok esetében az azonos elnevezésű amerikai termékek nem kerülhetnek európai piacra (eredetük okán), míg azonos elnevezésű európai (de nem az adott földrajzi térségből származó) termékek igen. • Nemzeti szabályozások: a tagállamok magas szinten védik a szellemi tulajdonjogot, ám néhány országban vannak visszaélések. <i>Példa:</i> gyógyszerek hamisítása Belgiumban, Bulgáriában, Lengyelországban, Németországban és Romániában.
6.	Szolgáltatások akadályai	<ul style="list-style-type: none"> • Audiovizuális média-szolgáltatások: egy uniós irányelv előírja, hogy az Internet-alapú videó-szolgáltatók által kínált tartalmak legalább 30%-a európai legyen, de az egyes tagállamok ezt kiegészítik. <i>Példa:</i> belga, dán, francia, holland, lengyel, olasz és spanyol szabályozásokban foglalt követelmények és korlátozások. • Szakmai korlátozások: néhány tagállam az ügyvédi kamarai tagságot extra feltételhez köti. <i>Példa:</i> osztrák, belga, bolgár, ciprusi, görög, horvát, lett, litván, magyar és máltai gyakorlat.
7.	Digitális-kereskedelem akadályai	<ul style="list-style-type: none"> • Digitális szolgáltatók: az Európai Bizottságnak delegált joga van bizonyos mértékig bírságotolni a legnagyobb online platformokat (VLOP-kat). A VLOP-ok első körének azonosítására 2023-ban került sor, és mivel többségük amerikai vállalat, a szabályozás a gyakorlatban aránytalanul jobban sújtja az amerikai felet.
8.	Befektetési akadályok	<ul style="list-style-type: none"> • Befektetői háttér: az uniós jog (néhány kivételtől eltekintve) előírja, hogy egy tagállamban bejegyzett vállalatot a többi tagállamban is azonos bánásmód illeti, ám az EU-n kívülről érkező befektetők első belépése kapcsán a szabályok zöme tagállami hatáskörben van, ami eltérő és potenciális hátrányos lehet. <i>Példa:</i> ciprusi, dán, horvát, lengyel, lett, magyar, német, olasz, portugál, spanyol és svéd szabályozás.
9.	Állami támogatások	<ul style="list-style-type: none"> • Uniós támogatások: az EU szorgalmazza az európai gyümölcs- és zöldségtermelők pénzügyi támogatását, de amerikai szemszögből ezek nem átláthatók, ami felveti a rejtett támogatások lehetőségét. <i>Példa:</i> görög baracktermelők támogatása. • Tagállami támogatások: bár a Boeing-Airbus állami támogatásáról zajló transzatlanti viták átmenetileg nyugvópontra tértek, ma is vannak aggodalmak az Airbushoz köthető vállalkozások francia, német és spanyol támogatását illetően.
10.	Egyéb akadályok	<ul style="list-style-type: none"> • Károsanyag-kibocsátáshoz kapcsolódó szabályok: az EU importáruk karbon-intenzitását ellensúlyozó mechanizmusának alkalmazása kapcsán még zajlik az uniós előkészítés, és egyelőre bizonytalan, hogy amerikaiak kapnak-e kedvezményt. • Gyógyszeripari termékek szabályozása: egyes tagállamokban átláthatatlan a gyógyszerek ártámogatási rendszere. <i>Példa:</i> belga, cseh, francia, görög-lengyel, ír, magyar, olasz, osztrák román és spanyol szabályozás.

A 2025-ös NTE-jelentés olyan amerikai panaszokat fogalmazott, amelyek nem trumpi eredetűek: többségük már az Obama-adminisztráció által szorgalmazott Transzatlanti Szabadkereskedelmi és Beruházási Megállapodásról (TTIP) szóló tárgyalások során felmerült, sőt valójában ezek okozhatták a TTIP

bukását. Ironikus módon a TTIP-tárgyalásokat utoljára épp az első Trump-elnökség próbálta újraindítani, ám az egyeztetések elakadtak a mezőgazdasági termékek körüli vitákon,³⁸ illetve később már az Európai Tanács úgy határozott, hogy nem köt szabadkereskedelmi megállapodást olyan országokkal, amelyek nem tagjai a Párizsi Klíma-megállapodásnak. A Biden-elnökség több nézeteltérést eltüntetett azzal, hogy politikai gesztusokat gyakorolt (például létrehozta a Transzatlanti Kereskedelmi és Technológia Tanácsot), egyes kereskedelmi vitákat részben feloldott (például kedvező kvótákat vezetett be az egyébként hatályban tartott acél- és alumíniumvámoknál), vagy csak időben eltolta a problémákat (például megegyezett az európaiakkal abban, hogy a transzatlanti felek felfüggesztik az egymással szemben Boeing-Airbus-ügyben alkalmazott büntetővámokat). Mindezzel együtt viszont a Biden-adminisztráció sosem kívánt élni egy átfogó transzatlanti szabadkereskedelmi megállapodás kötésének lehetőségével, ugyanis a háttérben mindvégig meghúzódtak a fenti problémák.

Igazság szerint az Egyesült Államok és az Európai Unió közötti szabad kereskedelem legfőbb akadályait nem a vámok képezik, így az NTE-jelentés is keveset ír róluk. Amerikai szempontból a fő akadályt a különböző európai uniós és tagállami szabályozások jelentik. Ez magyarázza azt is, hogy a reciprotív vámokról szóló trumpi bejelentés 39%-os uniós vámokra hivatkozott: ez a szám egy olyan becslés eredménye, ami az összességében alacsony (átlagosan 5%-os) európai vámokhoz kapcsolja (és közben próbálja számszerűsíteni) a nem vám jellegű intézkedéseket. Így az aránytalan vámokról szóló mindenféle retorika ellenére a Donald Trump által bejelentett (a 25%-os acél- és alumínium-, valamint a 25%-os gépjárműipari vámokat tetéző) 20%-os reciprotív vámok fő célja elsősorban nem az európai vámok, hanem a különböző európai uniós és tagállami szabályozások megváltoztatása. A Trump-adminisztráció érdemi újítása, hogy az eredetileg (még Obama elnök alatt indult) baráti tárgyalások helyett a gazdasági kényszerítő diplomáciát alkalmazza. Mivel a republikánus elnök európai megítélése mindentől függetlenül sem mondható jónak, kérdéses, hogy az amerikai furkósbotra az európai diplomácia (a korábbi brit kísérletekhez hasonlóan) mézesmadzaggal válaszol.

Konklúziók

A trumpi vámpolitika a kiújult geopolitikai verseny idejére szóló amerikai külpolitikai váltás kereskedelmi és gazdaságpolitikai megtestesülése. Az Egyesült Államok elfogadta a tényt, hogy a poszt-hegemonikus világba lépett, vagyis hogy a szabályalapú nemzetközi rend és az abban elfoglalt amerikai szerep az eredeti tervek mentén már nem fenntartható.

Ennek megfelelően Washington felgyorsította a világkereskedelem átstrukturálását az amerikai érdekek mentén. Egyrészt megpróbálja normalizálni a termelési és kereskedelmi láncokat úgy, hogy a rivális Kínai Népköztársasággal szemben minimálisra csökkenti ipari függését – ez a gyártási és védelmi ipari szempontból kiemelt szektorok termelési kapacitásainak hazahozatalával érhető el. Másrészt Washington csökkenteni akarja a nemzetközi rend fenntartásának amerikai terhét úgy, hogy ez ne pusztán egy Peking javára intézett hátralépést jelentsen – ezt részben az amerikai külkereskedelmi deficit és járulékos katonai-gazdasági költségek lefaragása, részben az eddigi kínai felemelkedést lehetővé tévő trendek visszatorzítása szolgálja.

Miközben a trumpi kezdeményezés stratégiai szempontból érthető, taktikai és operatív szempontból kockázatos: amennyiben elfogadjuk, hogy az Egyesült Államok csak kevésbé szenved el a vámok eszközlációjának gazdasági költségeit, a váltás egyoldalú sürgetésének politikai ára már rövidtávon is súlyos lehet. Hiába élvezték az amerikai hegemonia által alátámasztott „liberális” nemzetközi rend előnyeit, korántsem biztos, hogy Washington partnerei megértik vagy elfogadják az amerikai prioritásokat tükröző „szabályok” betartásának szükségességét. Tekintettel Donald Trump puha hatalmának eleve kedvezőtlen megítélésére, elképzelhető, hogy az (európai) országok inkább viszonyozzák a kemény gazdasági hatalommal rájuk mért tüzet, semmint hogy változtassanak saját jól bevett szokásaikon.

Az új amerikai vámpolitika egyúttal Donald Trump és a republikánusok sorsát is meghatározhatja: ha az intézkedések valós (vagy akár csak vélt) gyengülést hoznak a gazdaságban, úgy 2026 novemberében a demokraták fogást találhatnak az elnökön, sőt a Kongresszus már a félidős választásokat megelőzően megpróbálja visszavenni kereskedelem-politikai alkotmányos jogkörét.

³⁸ AKHTAR, Shayerah I.: [U.S.-EU Trade and Economic Relations](#). *Congressional Research Service*, 2023.06.09. [online, 2025.03.27.] p.1.

John Lukacs Világrend Elemzések 2025/2

A John Lukacs Világrend Elemzések sorozat a globális politikai és gazdasági rend átalakulásával kapcsolatos legfontosabb kérdéseket tárgyalja. A sorozat célja, hogy tudományos igényű elemzéseken keresztül hozzájáruljon a világrend változásáról folytatott diskurzushoz, és feltárja a nemzetközi kapcsolatokban zajló dinamikákat. Az elemzések a nagyhatalmi versengést, a globális politikai struktúrák átalakulását, valamint a 21. századi világpolitikai tájat formáló kulcsszereplők külpolitikáját elemzik.

A sorozatot a John Lukacs Intézet keretében működő Amerika Kutatási Program és a Kína és Indopacifikus Régió Kutatási Program közösen szerkeszti. A sorozat szerzői elsősorban az Intézet kutatói, kutatócsoportjaink tagjai, de külsős szakértők is részt vehetnek, akik a tudományos követelmények betartásával kívánják kifejezni véleményüket. Az elemzések angol és magyar nyelven egyaránt elérhetőek, és céljuk, hogy a tudományos közösség, a döntéshozók, valamint a szélesebb közönség számára is értékes és hasznos betekintést nyújtsanak a világrend változásába.

Kiadó:

John Lukacs Intézet
Eötvös József Kutatóközpont
Nemzeti Köszolgálati Egyetem

Szerkesztők:

Csizmazia Gábor, Eszterhai Viktor, Tárnok Balázs

Szakmai lektor:

Eszterhai Viktor, Tárnok Balázs

© Szerző(k)

A kiadó elérhetősége:

1441 Budapest, Pf. 60.
Tel: 00 36 1 432-9000
E-mail: jli@uni-nke.hu